

Ключевые слова: Николай Шлемкевич, идеолог, создания государства, эмиграция, редактор.

The article reflects the social and political activity of Nicholas Shlemkevicha, training at the Vienna University and the contribution of Professor Moritz Schlick to form his worldview. The impact of the work of Henri Bergson on the philosophies and ideas of Nikolai Shlemkevicha. Investigated little-known facts of his biography as in Ukraine and in exile.

Keywords: Nicholas Shlemkevych, ideologist, creation of the state, emigration, editor.

УДК 94 (477.8)
ББК 63.3 (4 Укр)

Леся Бойчук

ПАРЛАМЕНТСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ КИРИЛА ТРИЛЬОВСЬКОГО (1907–1918 рр.)

У статті висвітлено основні аспекти громадсько-політичної діяльності Кирила Трильовського як посла австро-угорського парламенту впродовж 1907–1918 рр. Проаналізовано парламентські промови діяча, депутатські запити, народні віча, збори та міжнародні конгреси, у яких К.Трильовський брав участь як депутат парламенту. Крізь призму парламентської діяльності політика розкрито його роль у суспільному житті Галичини на початку XX ст., ступінь залучення до розв'язання національно-культурних та соціально-економічних завдань.

Ключові слова: австро-угорський парламент, депутатський запит, парламентська промова, виступ, вибори.

Ім'я Кирила Трильовського золотими літерами вписане в українську військову історію, адже найбільшу славу йому принесло заснування та керівництво спортивно-пожежним товариством “Січ”, яке стало основою легіону Українських Січових Стрільців, а згодом – основою Української Галицької Армії. К.Трильовський у своїх спогадах зазначав: “Було б дуже мильним, якщо б українське громадянство гляділо на мене лиш як на січового і січово-стрілецького організатора!” [26, с.13]. Його громадська діяльність тісно пов'язана з політичною історією Галичини кінця XIX – початку XX ст.: він був одним із засновників та активним членом Русько-Української Радикальної партії (далі – РУРП); двічі у 1907 р. та 1911 р. його було обрано послом до Віденського парламенту; а в 1913 р. – депутатом до Галицького сейму; у період Західно-Української Народної Республіки він входив до складу Української Національної Ради. Вивчення та засвоєння досвіду парламентської діяльності К.Трильовського є актуальним для сучасного суспільно-політичного життя України, для формування політичної культури нашої нації.

Окремі аспекти діяльності К.Трильовського в парламенті Австро-Угорщини висвітлено у працях очевидців досліджуваного періоду Ю.Дзеровича [4] та К.Левицького [9], а також у публікаціях сучасних дослідників – П.Арсенича [1], І.Монолатія [10]. Джерельну базу статті складають спогади К.Трильовського [25; 26], стенографічні протоколи засідань парламенту та матеріали періодичних видань.

Мета статті полягає у всебічному висвітленні діяльності К.Трильовського, яку він здійснював упродовж 1907–1918 рр. в австро-угорському парламенті; у з'ясуванні його ролі в громадсько-політичному житті Галичини початку XX ст., зокрема у вивченні та аналізі парламентських промов, депутатських запитів політичного діяча; характеристиці народних віч і зборів, міжнародних конгресів, у яких він брав участь, представляючи парламент.

Для галицьких українців 1907 р. став переломним, оскільки пов'язаний із демократизацією виборчого законодавства в Австро-Угорській імперії. До цього часу парламент формувався за куріальним (становим) принципом, який значно обмежував права

українців. Новий закон, підписаний імператором 26 січня 1907 р., передбачав проведення голосування на підставі прямого загального таємного виборчого права і надавав українцям 28 з 516 мандатів.

К.Трильовського, як представника Української Радикальної Партії (наступниці РУРП, далі – УРП), було двічі обрано в 1907 р. та в 1911 р. до австро-угорського парламенту від виборчого округу Коломия – Косів. У 1907 р. “січковий батько” отримав рекордну кількість голосів – 44 000 [26, с.72]. Про велику популярність К.Трильовського серед місцевого населення свідчить також “Пісня Перемоги”, написана В.Урдейчуком на його честь:

*Засіяло сонце ясне у вівторок зрана,
Перемогли радикали – вибрали гетьмана
Своїм послом, заступником – се діло перемоги,
Нехай даліше лютий ворог на хлопів не йде!
Нехай знають вороженьки, що й в нас бідних сила,
Ми надію покладемо на Батька Кирила.
Що він наших прав заступник не нас боронити,
Тяжке горе із нас здолимо, менше легше жити.
Бо він один тільки думав о тій біді хлоській!
А хто це він? Гетьман “Січ” Кирило Трильовський!.. [25, с.189].*

У новообраному парламенті він увійшов до складу Русько-українського клубу, який було створено на першому засіданні, у червні 1907 р. [9, с.446–449]. Текст своїх промов К.Трильовський не завжди узгоджував з іншими українськими політиками, через що про нього досить критично відгукувались колеги, зокрема націонал-демократи. Відомий громадський діяч Ю.Дзерович писав про “січового батька”, що його виступи часто компрометували радикальну партію й українське представництво [4, с.65].

Після виборів 1911 р. К.Трильовський став членом Радикального клубу. М.Лагодинський, відомий громадський діяч, депутат від УРП, пропонував його на голову цього клубу, проте політик відмовився через проблеми із здоров’ям [25, с.174].

Упродовж 1907–1918 рр. К.Трильовський виголосив з трибуни Віденського парламенту понад 18 великих промов, які тривали від двох до десяти годин [28–32]. Краєзнавець О.Гунько стверджує, що на знак визнання ораторського мистецтва “січовому батькові” було встановлено бронзовий бюст у приміщенні Віденського парламенту [3, с.1].

Будучи юристом за фахом, громадсько-політичний діяч у своїй професійній діяльності детально аналізував правові аспекти зловживань польської краєвої адміністрації. Це дозволило йому, ставши депутатом, вносити запити до державних установ та урядових осіб з приводу конкретних фактів порушення законодавства і конституційних прав українців. Усього впродовж 1907–1918 рр. він подав 367 запитів, що були спрямовані на вирішення питань загальнонаціонального значення, а також актуальних потреб його виборців [28–32].

У своєму першому виступі в стінах парламенту з промовистою назвою “Проч із шляхтою! Проч із її посіпаками!” від 22 липня 1907 р. К.Трильовський висвітлював панівне становище польської шляхти в Галичині. На його думку, найважливіші урядові посади займають поляки, це дозволяло їм не лише зосередити у своїх руках усю повноту влади в краї, а й проводити відносно українців дискримінаційну політику. Він наводив конкретні приклади порушень законодавства президентом Вищого краєвого суду Галичини Тхуржницьким, президентом Карного суду у Львові Пшилуським; зловживання польських послів у Галицькому сеймі; факти, які свідчили про несправедливість рішень польських суддів, переслідування жандармами товариства “Січ” села Іспас Коломийського повіту, які відвідали церкву в січових лентах, арешт селянина М.Яцюка за організацію рільничого страйку в селі Виноград Коломийського повіту [25, с.184–185].

Виступ К.Трильовського схвально оцінив норвезький письменник Б'єрнстєрне Б'єрнсон, підкресливши, що він дуже добре відобразив непрості польсько-українські відносини в Галичині початку ХХ ст. [25, с.187].

Громадсько-політичний діяч часто звертав увагу своїх колег на важливі події з життя краю. 12 квітня 1908 р. львівський студент М.Січинський вбив галицького намісника А.Потоцького, що викликало великий суспільний резонанс. На засіданні парламенту 22 травня 1908 р. К.Трильовський виступив з промовою "Потоцький, Січинський, Шептицький", у якій, даючи оцінку діяльності цих діячів, проаналізував існуючу політичну ситуацію [25, с.201]. На його думку, скоєне вбивство є справедливою помстою за причинену українцям "кривду", адже кожний народ має право використовувати революційну тактику в боротьбі за свої права [9, с.480]. К.Трильовський також зазначив, що українські селяни не лише схвально сприйняли цей вчинок, а відмітили, що він є дієвим методом боротьби зі свавіллям польських чиновників [25, с.204–205]. Виступаючи з такими міркуваннями, він хотів налякати польських чиновників, які, побоюючись зростання революційних настроїв, не порушуватимуть конституційних прав українців. Політик також піддав гострій критиці позицію митрополита А.Шептицького, який засудив диверсійний вчинок М.Січинського [9, с.481]. К.Левицький після цього виступу "січового батька" зазначив в одній із своїх праць, що К.Трильовський належав до послів "найгострішого тону" [9, с.479].

У своїх парламентських виступах діяч також постійно звертав увагу на зловживання галицької краєвої адміністрації. У промові, виголошеній 24 червня 1908 р., він проаналізував безправне становище українців у судових установах Галичини. К.Трильовський зауважив, що вся система судочинства в Галичині, де головним важелем управління є "самоволя урядовців", зосереджувалась у руках намісника А.Потоцького та президента Вищого краєвого суду Тхуржницького. На його думку, вирішальну роль у судових процесах, а особливо тих, що стосувались партійно-політичного життя та страйкової боротьби, відігравали "вказівки згори", коли суддя приймав вирок згідно із наказами вищих інстанцій [26, с.76].

Гостру дискусію в Палаті Послів Державної Ради викликала промова К.Трильовського "Чи давати Австрії рекрута?" від 15 березня 1909 р. Загроза війни із Сербією вимагала від австро-угорського парламенту швидкого прийняття законопроекту про набір новобранців до війська. Будучи далекоглядним політиком, К.Трильовський розумів, що наступила слушна нагода для українських послів "виступити проти уряду, щоби щось корисного зискати для нашого народу" [25, с.211]. У своєму виступі він навів факти жорстоких знущань австрійських жовнірів під час окупації Боснії і Герцеговини в 1878 р., приклади "капральщини" у війську, коли старшини, зокрема поляки, знущалися над українськими новобранцями [27, с.4–7]. Промова спричинила жваве обговорення. Проти вищенаведених фактів про знущання австрійських військових під час анексії Боснії і Герцеговини протестував Міністр краєвої оборони Георгі [27, с.8]. Українська парламентська репрезентація (представництво) також виступила із заявою, що не погоджується з такими висловлюваннями. К.Левицький згодом зазначив, що хоча критика уряду входила до опозиційної тактики українських послів, проте К.Трильовський подав її в такій формі, що викликав обурення всього парламенту [9, с.510]. Ця промова зумовила його вихід зі складу Русько-українського клубу [25, с.217].

Велику кількість депутатських запитів "січовий батько" також присвятив правопорушенням, які вчиняли польські жандарми відносно українського населення Галичини, знущанням старшини над новобранцями в австро-угорській армії. Як писала газета "Громадський голос", завдяки К.Трильовському життя не одного "бідного вояка" вдалося врятувати [11, с.2].

Особливо активно політик боровся проти виборчих фальсифікацій до парламенту, Галицького сейму, громадських рад. Першою його промовою у другій каденції став

виступ від 29 червня 1911 р. “Про кроваві вибори в Дрогобичі”. У цьому галицькому місті проводились значні фальсифікації, проти мирного населення було використано зброю. К.Трильовський заявив, що в правовій державі, яка має конституцію, такі факти зловживань уряду є неприпустимими, а тому подав внесок у парламенті, спрямований на проведення розслідування та покарання винних [8, с.5–6]. Він подав більше 60 запитів тільки щодо порушення чинного законодавства під час виборів до Державної Ради в 1911 р. [31, с.457–466].

Великий резонанс в Австро-Угорщині та за її межами викликав його запит до президента Палати Послів від 14 грудня 1910 р. “В справі гвалтів російського уряду скоєних на політичних в’язнях”. Будучи прихильником гуманістичних ідей, К.Трильовський засудив тортури, які застосовувались відносно російських революціонерів царськими властями, вимагаючи від Віденського парламенту виступити з критикою таких дій на міжнародному рівні [6, с.3].

У своїх промовах і запитах політик значну увагу приділяв культурно-освітнім питанням. Зокрема, він виступав проти переслідування громадських читалень і січових товариств, проти конфіскації українських часописів, літературних творів, захищав права педагогів, рідної мови [30, с.299–302]. Завдяки його зусиллям державна прокуратура в Коломиї почала видавати акти обвинувачення не лише польською, а й українською мовою [11, с.2]. Після зустрічі К.Трильовського з намісником М. Бобринським, січовикам було дозволено носити відзнаки товариства, малинові ленти [25, с.206–207].

Ставши позафракційним депутатом з березня 1909 р., “січовий батько” активно підтримував запити українських послів у Державній Раді. Коли 11 червня 1909 р. К.Левицький подав запит про переслідування української мови в галицьких судах, то К.Трильовський також виступив із промовою на захист рідної мови, знаючи стан її використання в судівництві [9, с.517]. Використовуючи приклади з власної юридичної практики, відзначив, що українці через незнання польської мови, офіційної мови діловодства в Галичині, часто отримують несправедливі та необ’єктивні вироки [15, с.3].

Промова К.Трильовського, виголошена в парламенті 14 грудня 1909 р., “В справі переслідування сільської молодіжки за колядовання і танці” була спрямована на обґрунтування його запиту про відміну урядових розпоряджень від 28 травня 1827 р. та 21 травня 1833 р., які передбачали обов’язкову наявність поліцейського дозволу при проведенні громадських розваг і зборів, а також заборону здійснювати збір коштів на будь-які потреби без узгодження з владою [16, с.10]. Громадсько-політичний діяч заявив, що ці розпорядження мали втратити свою юридичну чинність у зв’язку із прийняттям конституції 1848 р., закону про товариства від 15 листопада 1867 р. Навівши конкретні факти, він підкреслив, що ганебні приписи приймалися лише відносно українського населення Галичини [18, с.2–3]. На його думку, заборона сільській молоді збиратися для проведення танцювальних вечорів чи інших розваг, колядувати під час свят є яскравим прикладом переслідування українців, щоб заборонити їм брати активну участь у громадському житті [17, с.4].

Найдовший виступ К.Трильовського був виголошений 28 березня 1912 р. під час обструкції українськими депутатами Віденського парламенту з метою отримання від уряду дозволу на відкриття українського університету у Львові. Замість розгляду цього актуально важливого питання депутати голосували за прийняття законопроекту про будівництво каналів, який, на його думку, був яскравим свідченням дискримінаційної політики, що застосовувалась урядом відносно українців. По-перше, спочатку передбачалось будівництво каналів у західній (польській) частині провінції і лише згодом, після 1923 р. – у східній. По-друге, існували актуальніші потреби, на задоволення яких можна було спрямувати виділені кошти, як, наприклад, відкриття університету у Львові [19, с.3]. У своєму виступі “січовий батько” також розповів про самогубство українського студента Петра Чорнія, якого виключили з учительського семінарію за те, що він

зберігав фотографії матері М.Січинського. Він зауважив, що дивується, чому покійник, перш ніж накласти на себе руки, не позбавив життя президента краєвої Шкільної Ради. Промова К.Трильовського викликала жваву дискусію на сторінках галицької преси. Газета “Діло” засудила його виступ за пропаганду революційних настроїв у суспільстві [7, с.1].

У парламентських запитах політичного діяча також було приділено чималу увагу покращенню соціально-економічного становища українських селян. Серед них вагоме місце посідають запити, спрямовані на боротьбу з камерою (державним лісництвом), яка вимагала від селян високої платні за право використовувати лісові угіддя, пасовища. Завдяки зусиллям К.Трильовського, селянам було дозволено купувати деревину на дрова та будівництво; отримувати вафенапси (дозволи на користування зброєю для охорони своєї худоби); відшкодовано незаконно забрану зброю; відкрито закриті раніше плаї (гірські стежки); зменшено платню за випасання худоби [11, с.1–2]. Зокрема, 13 червня 1909 р. він очолив депутацію, що складалась із 23 селян з Косова, Печеніжина й Калуша, до намісника М.Бобринського, у результаті якої після 2-годинної конференції в дирекції державного лісництва, було зменшено платню на випасання худоби на чверть [25, с.163–164]. К.Трильовський також подавав запити, спрямовані на відшкодування витрат селянам у зв’язку з повеннями, виступав за регуляцію (будівництво водних каналів) Прута і Черемоша, боровся проти так званої “сплавачки” на Черемоші та Пістинці, під час якої річки, по яких плила деревина з лісів князя Любомирського, нищили селянські поля [11, с.1].

Будучи прихильником соціалістичних ідей, він виступав за справедливу податкову систему, за вирішення робітничих питань. Зокрема, К.Трильовський відстоював право на соціальне забезпечення робітників по старості та інвалідності, а також робітничих вдів і сиріт [10, с.19], захищав права робітників тютюнової фабрики в Заболотіві та солеварні в Косові [1, с.8].

Особливу увагу у своїх промовах К.Трильовський приділяв оцінці діяльності москвофільського руху. У парламентському виступі “Хто допомагає в Галичині московському міністрові Столипінові?” від 16 червня 1910 р. він зазначив, що ця політична течія на початку ХХ ст. втратила свою колишню популярність, існувала лише завдяки підтримці та русофільським симпатіям поляків. Зауважимо, що К.Трильовський був добре обізнаний з теорією польських народних демократів, які пропагували ідею автономної Польщі в складі Росії [21, с.3–4]. Промовець підкреслив, що ціну польсько-російської угоди мають “окупити” українці. По-перше, москвофіли, пропагуючи ідею єдності з Росією, не передбачали ні національних, ні культурних прав для галицьких українців у майбутньому союзі; по-друге, поляки, використовуючи москвофілів, переслідували власну мету: ослабити позицію українського політичного руху, а відтак проводити активнішу колонізацію Галичини [22, с.3–4]. У виступі від 7 грудня 1910 р. він навів конкретні факти, які свідчили про підтримку галицькою краєвою адміністрацією москвофільського руху, зазначивши, що січовикам було заборонено носити січові відзнаки – малинові ленти, у той час як москвофіли вивішують російський національний прапор на своїх установах, проводять під ними маніфестації [20, с.4–5].

Як депутат Віденського парламенту, К.Трильовський брав активну участь у народних вічах і зборах, що відбувались, Галичині. Їхня кількість тільки протягом першої його каденції налічувала більше сотні [5, с.4]. Виступаючи на “справоздавчих” вічах, на яких він звітував про свою парламентську діяльність, К.Трильовський об’їздив майже всі села та містечка виборчого округу Коломия –Косів. Зокрема, він відвідав Коломию, Косів, Жаб’є, Залуче, Волчківці, Соколівку, Ворохту, Сопів, Ілинці, Турку, Кулачківці, Кобаки, Пилипи, Корнич [14, с.1–2], Ковалівку, Космач, П’ядики, Устеріки, Струпків, Печеніжин [13, с.5]. Будучи обраним до Палати Послів від УРП, К.Трильовський звітував про діяльність Віденського парламенту на щорічних з’їздах партії та її Коло-

мийського осередку, а також на радикальних зборах у Самборі 21 вересня 1907 р. [14, с.2] та у Ворохті 23 серпня 1908 р. [24, с.1–2], на засіданні “Народної волі” в Тернополі 9 жовтня 1907 р. [14, с.2] і в Коломиї 3 травня 1914 р. [12, с.5], на народному вічі, скликаному на підтримку будівництва українського університету у Львові 1910 р. [17, с.5]. На цих зібраннях К.Трильовський знайомив виборців із законами, які приймалися у Віденському парламенті, із діяльністю українських депутатів, зокрема радикалів, а також вислуховував їхні потреби, які ставали основою його депутатських внесків і запитів. На одному із “справоздавчих” віч “січового батька” був присутній М. Коцюбинський [25, с.168].

Громадсько-політичний діяч, представляючи австро-угорський парламент, виступав також на міжнародних з’їздах. 8–12 вересня 1907 р. він взяв участь у Міжнародному конгресі “Свобідної думки” в Празі, що був спрямований проти “римсько-вaticanського клерикалізму” [25, с.193]. Виступаючи на засіданні 8 вересня, К.Трильовський зазначив, що католицька церква, постійно розширяючи свій вплив, прагне взяти український народ під свою опіку, проте радикальна партія не допустить цього. У промові від 9 вересня він засудив співпрацю чеських і німецьких демократів з польською шляхтою та німецькими клерикалами-антисемітами в Державній Раді. Чеська газета “Cas” назвала цей виступ “найсвітлішим” із тих, які були оголошені того дня [14, с.2]. 12 вересня “січовий батько” також взяв участь у дискусії на тему “Є Бог чи нема Бога”, яка проводилася для популяризації реформи австро-угорського цивільного кодексу, що дозволяла би подружні розлучення [25, с.196]. 1908 р. К.Трильовський відвідав Міжнародну парламентську конференцію в Берліні, на якій обговорював з представниками російської думи, Мілюковим та Гучковим, революційні події 1905 р. [25, с.149–150].

Отже, К.Трильовський був непересічною постаттю в громадсько-політичному житті Галичини кінця XIX – початку XX ст. Його парламентська діяльність була надзвичайно різноманітною й охоплювала виступи політика з парламентської трибуни; запити, подані ним до різноманітних державних інституцій, урядових осіб; а також участь у численних краєвих вічах і зборах, міжнародних з’їздах. Вона була, насамперед, спрямована на боротьбу проти порушення конституційних прав українців польською краєвою адміністрацією. У своїх спогадах “січовий батько” дав таку оцінку своїй парламентській діяльності: “Я належав до тих послів, що старалися сумлінно виконувати обов’язок, даний мені народом” [25, с.151]. Без сумніву, К.Трильовський належав до одних із найактивніших українських депутатів. Хоча парламентські колеги критикували його за радикальність поглядів, однак його парламентська діяльність мала великий вплив на формування національної й правової свідомості галицьких українців початку XX ст., особливо жителів такого історико-етнографічного регіону, як Покуття.

1. Арсенич П. Засновник “Січі” Кирило Трильовський / П. Арсенич. – Івано-Франківськ : Лілея-НВ, 2000. – 76 с.
2. Велике віче в Коломиї // Громадський голос. – 1912. – Ч. 20. – С. 3.
3. Гунько О. Спішіть, браття, в Січ / О. Гунько // Голос Покуття. – 2000. – 5 травня. – С. 2.
4. Дзерович Ю. Ціла правда про радикалів / Ю. Дзерович. – Львів, 1910. – 100 с.
5. З діяльності д-ра Кирила Трильовського яко посла до Ради Державної. – Коломия, 1911. – 13 с.
6. Інтерпеляція тов. посла д-ра К.Трильовського // Громадський голос. – 1911. – Ч. 6. – С. 3.
7. Комедіянти // Громадський голос. – 1911. – Ч. 16. – С. 1.
8. Кроваві вибори в Дрогобичи. Бесіда посла т. д-ра Трильовського // Громадський голос. – 1911. – Ч. 42. – С. 5–6.
9. Левицький К. Історія політичної думки галицьких українців 1848–1914. На підставі споминів / К.Левицький. – Львів, 1926. – 736 с.
10. Монолатій І. Образ власного війська у становленні українського національного руху / І. Монолатій // Лицарі рідного краю: січово-стрілецька традиція в історії, культурі та мистецтві України XX століття. – Коломия, 2007. – С. 9–33.
11. Наші радикальні кандидати // Громадський голос. – 1911. – Ч. 25. – С. 1–2.
12. Політичний рух // Громадський голос. – 1914. – Ч. 18. – С. 5.

13. Посол д-р Трильовський // Громадський голос. – 1910. – Ч. 41. – С. 5.
14. Посольське справозданє посла Д-ра К.Трильовського // Громадський голос. – 1907. – Ч. 77. – С. 1–2.
15. Промова посла д-ра Кирила Трильовського // Громадський голос. – 1909. – Ч. 28 і 29. – С. 3.
16. Промова посла д-ра Трильовського в справі переслідування сільської молоді за колядовання і танці // Громадський голос. – 1910. – Ч. 1. – С. 10.
17. Промова посла д-ра Трильовського в справі переслідування сільської молоді за колядовання і танці (дальше) // Громадський голос. – 1910. – Ч. 14. – С. 4.
18. Промова посла д-ра Трильовського в справі переслідування сільської молоді за колядовання і танці (далі) // Громадський голос. – 1910. – Ч. 7. – С. 2–3.
19. Промова т. д-ра Трильовського // Громадський голос. – 1911. – Ч. 17. – С. 3.
20. Промова тов. пос. д-ра К.Трильовського виголошена дня 7 грудня 1910 р. в Державній Раді // Громадський голос. – 1911. – Ч. 4. – С. 4–5.
21. Промови радикальних послів в парламенті // Громадський голос. – 1910. – Ч. 27. – С. 3–4.
22. Промови радикальних послів в парламенті // Громадський голос. – 1910. – Ч. 29. – С. 3–4.
23. Публичне віче в справі українського університету // Громадський голос. – 1910. – Ч. 14. – С. 5.
24. Радикальне віче в Ворохті // Громадський голос. – 1908. – Ч. 51. – С. 1–2.
25. Трильовський К. З мого життя / К.Трильовський. – Київ ; Едмонтон ; Торонто, 1999. – С. 23–227.
26. Трильовський К. З мого життя... (Уривок зі спогадів) / К.Трильовський // Гей, там на горі “Січ” іде!.. Пропам’ятна книга “Січей” / зібрав й упоряд. П. Трильовський. – Едмонтон, 1965. – С. 13–77.
27. Трильовський К. Чи давати Австрії рекрута / К.Трильовський // Хлопська правда. – 1909. – Ч. 6. – С. 4–8.
28. Stenographische Protokolle des Abgeordnetenhaus des Reichsrates 1861–1918. Das österreichische Abgeordnetenhaus 1907–1913, XI. Legislaturperiode (XVIII. Session) [Електронний ресурс]. – S. 447–449. – Режим доступу : <http://alex.onb.ac.at/cgi-content/alex?aid=spa&datum=0018&size=45>.
29. Stenographische Protokolle des Abgeordnetenhaus des Reichsrates 1861–1918. Das österreichische Abgeordnetenhaus 1907–1913, XI. Legislaturperiode (XIX. Session). – S. 179. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://alex.onb.ac.at/cgi-content/alex?aid=spa&datum=0019&size=45>
30. Stenographische Protokolle des Abgeordnetenhaus des Reichsrates 1861–1918. Das österreichische Abgeordnetenhaus 1907–1913, XI. Legislaturperiode (XX. Session) [Електронний ресурс]. – S. 299–302. – Режим доступу : <http://alex.onb.ac.at/cgi-content/alex?aid=spa&datum=0020&size=45>.
31. Stenographische Protokolle des Abgeordnetenhaus des Reichsrates 1861–1918. Das österreichische Abgeordnetenhaus 1911–1917, XI. Legislaturperiode (XXI. Session) [Електронний ресурс]. – S. 457–466. – Режим доступу : <http://alex.onb.ac.at/cgi-content/alex?aid=spa&datum=0021&size=45>.
32. Stenographische Protokolle des Abgeordnetenhaus des Reichsrates 1861–1918. Das österreichische Abgeordnetenhaus 1911–1917, XI. Legislaturperiode (XXII. Session) [Електронний ресурс]. – S. 355–356. – Режим доступу : <http://alex.onb.ac.at/cgi-content/alex?aid=spa&datum=0022&size=45>.

В статье рассматриваются основные аспекты общественно-политической деятельности Кирилла Трилевского в качестве посла австро-венгерского парламента на протяжении 1907–1918 гг. Проанализированы парламентские речи деятеля, депутатские запросы, народные вече, сборы и международные конгрессы, в которых К.Трилевский участвовал как депутат парламента. Сквозь призму парламентской деятельности политика раскрыта его роль в общественной жизни Галиции в начале XX ст., степень вовлеченности его в решение национально-культурных и социально-экономических задач.

Ключевые слова: *австро-венгерский парламент, выборы, депутатский запрос, парламентская речь, выступление.*

The article highlights the main aspects of social and political activity of Cyril Tryliovsky as ambassador Austro-Hungarian Parliament during 1907–1918 years. The article analyzed the parliamentary speeches of study leader, parliamentary inquiries, public meetings and international congresses, in which C. Tryliovsky participated as a member of parliament. Through the prism of parliamentary politics reveals its role in public life in Galicia on the beginning of twentieth century., his degree of involvement in the solution of national cultural and socio-economic problems.

Keywords: *Austro-Hungarian parliament, elections, parliamentary inquiry, parliamentary speech.*